

Omat rajat - Työpaja nuorille

Teemat: Seksuaalinen itsemääräämisoikeus, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja vastikkeellinen seksi

Vinkkejä aiheen käsittelyyn:

- Varaa tunnille aikaa vapaaseen tai ohjattuun keskusteluun, jossa olet aikuisena mukana. Anna keskustelussa tilaa nuorten omille pohdinnoille ja havainnoille.
- Mieti, millainen käsittelytapa sopii parhaiten omalle opetusryhmällesi
- Haastavan aiheen käsittely saattaa toimia parhaiten pienissä ryhmissä, esimerkiksi 3-4 hengen ryhmätöinä. Ryhmien ei välttämättä tarvitse ”tuottaa” mitään, tärkeää on keskustelu.
- Varmista, että mainitset tunnin aikana tahoja, jotka tarjoavat nuorille apua, jos he ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä tai ahdistelua. Voit esimerkiksi laittaa nettiosoitteita näkyviin taululle.
- Huolehdi myös jatkokäsittelystä! Jollakin nuorella saattaa olla kerrottavaa myös yksityisesti, joten anna mahdollisuus ja aikaa siihen esimerkiksi oppitunnin jälkeen. Pidä silmäsi ja korvasi auki: olisiko sinun aikuisena syytä jatkaa keskustelua erityisesti jonkun nuoren kanssa?

1) Aiheen esittely

Kerro nuorille, mitä aiheita työpaja käsittelee. On hyvä avata seksuaalisen itsemääräämisoikeuden sekä seksuaalisen kaltoinkohtelun käsitteet. Tukea määrittelyyn löydät:

<http://www.nuortenexit.fi/tietoa-ilmioista/13-29-vuotiaalle-nuorelle/>

Kerro nuorille, että aiheita käsitellään yleisellä tasolla. Kenenkään omia kokemuksia ei tulla kysymään tai purkamaan työpajassa ja kahdenkeskiselle keskustelulle on tilaisuus työpajan jälkeen.

2) Mieliopidejana

Mieliopidejanalla jokainen saa kertoa sanattomasti mieliopiteensä liikkumalla tilassa. Määritellään janan ääripäät yhdessä, esim. toisessa päässä tilaa seisovat väittämän kanssa samaa mieltä olevat, vastapäätä taas eri mieltä olevat. Harjoituksen ohjaaja lukee väittämän, jonka jälkeen kaikki asettuvat tilassa janelle sen mukaan, kuinka samaa mieltä ovat. Halutessaan osallistujat voivat perustella ja pohdiskella ääneen, miksi asettuivat juuri valitsemaansa kohtaan janaa, ja miksi asiasta ei ollut helppoa olla yksimielisesti samaa tai ei mieltä.

Tehtävän aikana ei ole tarpeen antaa oikeaa tietoa tai oikoa käsityksiä, vaan kannustaa nuoret ottamaan kantaa ja keskustelemaan. Tehtävään voidaan palata työpajan loppuksi, jos jokin väittämistä jää avoimeksi tai herättää keskustelua.

Väittämät:

- Puuro on hyvää (Harjoitusväittäjä, jotta kaikki ymmärtävät harjoituksen idean)
- Seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä on helppo puhua
- Huorittelusta ja homittelusta ei kannata tehdä numeroa
- Vain tytöt kohtaavat seksuaalista kaltoinkohtelua
- Jokaisella nuorella pitäisi olla seksuaalinen itsemääräämisoikeus
- Nuori on vastuussa siitä, ettei joudu seksuaalisen häirinnän kohteeksi.

3) Videot

Lyhytelokuvat kertovat nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta seksinoston muodossa.

- Työpajassa voidaan katsoa yksi tai useampi video. Osa videoiden tarinoista on tarkoituksella avoimia. Voit antaa oppilaille tehtäväksi miettiä ryhmissä, miten tarina jatkuu. Kirjoittakaa esimerkiksi onnellinen ja onneton loppuratkaisu, ja miettikää käännekohtia: miten näihin tilanteisiin päädyttiin ja miksi?
- Katso videot ensin itse, ja käy läpi niiden sinussa herättämiä ajatuksia ja tunteita. Mieti etukäteen, millaisia reaktioita ja keskustelua niistä voi luokkatilanteessa nousta. Samat kysymykset, jotka heräävät itsellesi, heräävät todennäköisesti myös nuorille.
- Laajenna keskustelua seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksiestoyrityksistä nuorten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja heidän omiin oikeuksiinsa.

Ystävyys <https://www.youtube.com/watch?v=ev7TYpo0Y7o>

Kysymyksiä työskentelyn tueksi:

- Mitä tarinassa tapahtuu?
- Onko tarina todenmukainen?
- Mitä ajattelet kuvien lähettelemisestä?
- Miksi tyttö tyttö pelkäsi, ei olisi halunnut tavata?
- Miksei tyttö halua kertoa muille?
- ”Seksin osto on rikos”, miten liittyy tarinan sisältöön?
- Kuka tekee rikoksen?
- Miksi kaverista voi tulla etäinen?
- Mitä kaverit voi tehdä tällaisessa tilanteessa?
- Miten tarina voi jatkua?
- Millaista apua tilanteeseen voi saada?

MUITA VIDEOITA:

Skeittaaja <https://www.youtube.com/watch?v=lfwUX0QdQCw>

Bittersweet <https://www.youtube.com/watch?v=t0-mIMhgrdA>

Nuorten kanssa pohdittavaksi:

- Mitä tarinassa tapahtui?
- Voiko näin oikeasti tapahtua? Perustele?
- Millaisia tunteita päähenkilöt kokivat?
- Voiko tapahtumasta puhua jollekin? Kelle? Mitkä asiat saattavat hankaloittaa kertomista?
- Onko ikäerolla väliä? Millainen on tasavertainen seurustelusuhde?
- Mitä tarkoittaa se, että ”seksin osto on rikos”? Mitä kaikkea ostaminen voi tarkoittaa?
- Kuka tarinassa toimi väärin?
- Miten tällaisessa tilanteessa olevaa kaveria voisi auttaa?

Pääpointit:

- Kaikesta voi puhua ja tuki auttaa selviytymään
- Vastuu seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on aina tekijällä. Kohteeksi joutuneen pukeutuminen, humalatilaa, oma käytös tai ominaisuus ei koskaan ole syy tai oikeutus väärin kohtelemiseen.

- Suojaikäraja 16-vuotta (tai 18-vuotta, jos suhteessa auktoriteettiasemassa oleva aikuinen)
- Vastuu nuoren ja aikuisen seksuaalisessa kanssakäymisessä on aina aikuisella, vaikka nuori olisi ollut aloitteellinen. Nuori saattaa ihastua aikuiseen, aikuisen vastuulla on kunnioittaa nuoren kasvua ja kehitystä.
- Jo seksipalvelujen oston yritys on rikos
- Vaihtokauppa ei kuulu seksiin tai seurusteluun
- Samat säännöt pätevät myös netissä

4) Tietovisa & loppupurku

Kysymykset luetaan ääneen ja nuoret merkkäävät muistilappuihin mielestään oikeat vastaukset. Visan voi tehdä yksin tai pareittain. Lopuksi oikeat vastaukset käydään läpi nuorilta kysellen. Jokainen kysymys on hyvä käydä läpi pelkän oikean vastausrivin sijaan, sillä vastausten lomassa voi jo varmistella, ettei työpajan aikana käsitellyistä aiheista ole jäänyt epäselvyyksiä tai kysymyksiä.

Tietovisa OMAT RAJAT

1. Mitä seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa? (Oikea vastaus alleviivattuna)
 - a) Että saa määrätä muiden ihmisten seksuaalisuudesta
 - b) Että jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan
 - c) Että vanhemmat saavat päättää lapsensa seksuaalisuudesta

2. Mitä seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa?
 - a) Oman kumppanin pettämistä toisen kanssa
 - b) Mitä tahansa vastoin omaa tahtoa ja ymmärrystä tapahtuvaa seksuaalista toimintaa
 - c) Seksin pihtaamista suhteessa

3. Kuka voi kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua?
 - a) Kuka tahansa iästä ja sukupuolesta riippumatta
 - b) Vain tytöt ja naiset
 - c) Vain heruttajat

4. Mitä pyllylle läpsimiselle ja huorittelulle voi tehdä?
 - a) Ei mitään, se on tavallista
 - b) Yrittää olla välittämättä ja lähteä itsekin leikkiin mukaan

- c) **Pyytää jyrkästi lopettamaan ja ilmoittaa aikuisille tai viranomaisille**
5. Seurustelusuhteessa seksiin painostaminen on
- a) Ikävää, muttei sille voi tehdä mitään
 - b) Ihan tavallista, jos on itse nihkeä
 - c) **Seksuaalista kaltoinkohtelua, mitä ei pidä hyväksyä**
6. Mitä laki sanoo 15-vuotiaan ja 20-vuotiaan suhteesta?
- a) Ei mitään, suhteita ei rajoiteta millään lailla
 - b) Nuori ei saa ihastua aikuiseen
 - c) **20-vuotias ei saa olla seksuaalisessa suhteessa nuoren kanssa**
7. Missä seuraavista tilanteista rikotaan lakia?
- a) **16 –vuotiaalle tarjotaan netissä 20 € paljastavasta kuvasta**
 - b) **Tuttu aikuinen ehdottaa nettiseksiä 15-vuotiaalle**
 - c) **Luokkakaverit levittävät yhden luokkalaisista alastonkuvaa netissä**
8. Milloin kannattaa ottaa poliisiin yhteyttä?
- a) Vain silloin, kun tietää rikoksen tekijän nimen
 - b) Vain silloin, kun on varma että kyseessä on rikos
 - c) **Kun epäilee rikosta vaikka ei tiedä tekijää**
9. Miten kannattaa toimia jos saa tietää kaverin kohdanneen seksuaalista väkivaltaa?
- a) **Tukea ja hakea kaverille apua, vaikka hän kieltäisi.**
 - b) Antaa kaverille omaa tilaa ja ottaa etäisyyttä.
 - c) Olla kertomatta kenellekään.
10. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on
- a) **aina yksinomaan tekijän vika**
 - b) **asia, josta voi selviytyä**
 - c) todella harvinaista

Työpajan viimeiseksi on hyvä varata tilaa kysymyksille. Kysymyksiä voi ottaa vastaan myös vaikkapa nimettöminä lapuille, jos ryhmä on suurempi.

Lopuksi on tärkeää antaa viesti siitä, että seksuaalisesta kaltoinkohtelusta voi puhua, ja että aikuinen kestää ja kannattelee, jos nuori tahtoo kertoa. Kerro nuorille, että kaikenlaisista kokemuksista selviää tuen avulla eikä yksin tarvitse jäädä. Nuoria voi kannustaa miettimään oman elämän luotettavia aikuisia, joiden puoleen hän voisi kääntyä. Huolehdi, että nuorilla on tietoa myös ulkopuolisista tahoista, joista voi hakea apua, esim. Nuorten Exitin verkkosivut.